

17. 2. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Okolnosti vylučující protiprávnost

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou takové okolnosti, které pachatele činu jinak trestného zbavují trestní odpovědnosti. V praxi to znamená, že jednání, které by jinak naplňovalo skutkovou podstatu trestného činu, za těchto okolností od počátku není trestné, protože schází protiprávnost. Tento článek nabízí jejich stručné shrnutí.

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou takové okolnosti skutku, které když v konkrétním případě nastanou, mohou způsobit, že takový čin, který by normálně byl trestným činem, trestným činem není. Jde o určité výjimky z jinak nedovoleného jednání. Protiprávnost, jakožto pojem pro tuto problematiku stěžejní, můžeme vnímat jako jednání osoby, které je v rozporu se zákonem. O jednání protiprávní se může jednat pouze v případech, že jej za protiprávní označuje zákon

Moreno Vlk & Asociados

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘE / ABOGADOS / ATTORNEYS AT LAW
PRAHA - MADRID - BRATISLAVA

Takovým případům, kde nastaly okolnosti vylučující protiprávnost, schází nejen protiprávnost, ale i společenská škodlivost (dokonce mohou být v některých případech i společensky prospěšné), a to již v době spáchání takového činu - říkáme tedy, že okolnosti vylučující protiprávnost mají účinky ex tunc - jednání tedy již od samého začátku není trestným činem. Tím se liší od případů zániku trestní odpovědnosti, jež působí ex nunc.

V zákoně č. [40/2009](#) Sb., trestním zákoníku, se tomuto institutu věnuje hlava třetí, § 28 - 32, kde jsou vyjmenovány tyto druhy okolností vylučující protiprávnost: krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Nejedná se však o taxativní výčet - např. § 363 stejného zákona hovoří o beztrestnosti agenta a několik dalších ustanovení můžeme najít mimo trestní zákoník - okolnosti vylučující protiprávnost v podobě výkonu práv a povinností, lékařský zákrok či plnění zákonné povinnosti či rozkazu.

Krajní nouze

Jedná se o čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem. Závisí na splnění několika podmínek: toto nebezpečí za daných okolností nebylo možné odvrátit jinak (požadavek subsidiarity); způsobený následek nesmí být zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil (požadavek proporcionality); ten, komu nebezpečí hrozilo, nebyl povinen je snášet (např. policista provádějící služební zákrok). Jako příklad krajní nouze může být jednání zaměstnankyně banky, která lupiči, který na ní míří zbraní, vydá peníze a způsobí tak bance škodu.

Nutná obrana

O nutnou obranu jde, pokud se jedná o čin jinak trestný, kterým někdo odvrací hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem. Stejně jako při uplatnění krajní nouze, je i u nutné obrany nutné splnění několika podmínek, a sice: útok musí přímo hrozit nebo trvat; ochrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřena způsobu útoku (požadavek proporcionality, který je zde oproti krajní nouzi podstatně mírnější). Oproti krajní nouzi zde není požadavek subsidiarity – není bezpodmínečně nutné, aby nutná obrana byla jedinou možností, jak odvrátit útok. V praxi si tak můžeme představit např. situaci, kdy osoba A osobu B bezdůvodně fyzicky napadne. Osoba B je tak oprávněna se bránit, i když má možnost útok odvrátit jinak – třeba tím, že útočníkovi uteče.

Svolení poškozeného

Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny. Svolení však musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, a to dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že by tato osoba tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům. S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.

Přípustné riziko

Jedná se o případy, kdy někdo vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem. Tato okolnost vylučující protiprávnost se využívá zejm. v oblasti výzkumné, hospodářské nebo třeba při lékařských experimentech. Rovněž závisí na splnění podmínek: výsledku není možné dosáhnout jiným způsobem; riziko odpovídá předpokládanému společenskému prospěchu; je v souladu s etickými hodnotami; je třeba vyhodnotit rizika před započítím experimentu.

Oprávněné použití zbraně

Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraň v mezích stanovených jiným právním předpisem. Definice slova „zbraň“ je obsažena v několika právních předpisech, přičemž se některé shodují a některé vykazují různé odlišnosti.

Základní ustanovení o definici zbraně můžeme nalézt v § 118 trestního zákoníku: „... zbraní se tu rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.“ Skoro stejně definuje zbraň zákon č. [553/1991](#) Sb., České národní rady o obecní policii v ustanovení § 14 odst. 3: „cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším.“ Dále např. zákon č. [273/2008](#) Sb., zákon o Policii České republiky, zákon č. [219/1999](#) Sb., o ozbrojených silách České republiky, zákon č. [341/2011](#) Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů nebo zákon č. [154/1994](#) Sb., o Bezpečnostní informační službě. Ustanovení § 32 TZ odkazuje na jiné právní předpisy upravující oprávnění nosit zbraň a způsob jejího užití. Rovněž to, jaká z definic se na zbraň samotnou jako takovou užije, bude tedy odvislá od těchto jednotlivých právních předpisů.

Kateřina Masná,
paralegal

Sokolovská 32/22
186 00 Praha 8

Tel.: +420 224 818 736

Fax: +420 224 818 736

e-mail: paha@moreno-vlk.eu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)